

FÓIA DIECESANĂ.

Organ al Eparchiei gr. or. rom. a Caransebeșului.

Apare odată în săptămână: DUMINECA.

<p>Prețul Abonamentului: Pentru Austro-Ungaria pe an . . . 5 fl. — cr. " " " " pe 1/2 an . 2 " 50 " " România și străinătate pe an . 14 franci " " " " " " pe 1/2 an 7 "</p>	<p>Prețul inserțiunilor: Pentru publicațiuni oficîose, concurse, edicte etc. tipărite de 3 ori, dacă conțin până la 150 cuvinte 3 fl., până la 200 cuvinte 4 fl., de aci în sus 5 fl.</p>	<p>Correspondențele sînt a se adresa redacțiunei „FÓIA DIECESANĂ“; eră banii de prenumerațiune și inserțiuni la Tipografia diecesană în Caransebeș.</p>
---	--	---

Cuprinsul: Publicațiune. — Originea sêrbătorilor, continuare. — Spicuirî istorice. Columna lui Traian, continuare. Caput Bubali, o disertațiune archeologică, continuare. — Varietăți. — Concurse. — Licitațiune minuendă.

Nr. Prot. 9. an. scol. 1888/9

Publicațiune.

Apropiindu-se începutul anului scolastic 1889/90, subscrișa direcțiune a Institutului teologic al diecesei ortodoxe române a Caransebeșului se vede îndemnată a aduce la cunoștința on. public interesat următoarele:

1. Înscrierile se fac la direcțiunea Institutului teologic începînd din 1. Sept. a. c. st. v. până inclusive 3. Sept.

2. Înscrierile se fac prin petițiune. Petițiunile se predau direcțiunii Institutului teologic cel mult până în 2. Sept. st. v. fiind adresate cătră Venerabilul Consistoriū diecesan, respective cătră Prea Sântia Sa Dl Episcop diecesan, provêdute cu timbru de 50 cr. și cu următoarele documente ca acluse:

- Testimoniu de pe ultimul an scolastic;
- Estras de botez;
- Revers dela părinți, prin care aceștia se deobligă că vor susține pre fiul lor în Institut pe timpul studiilor;
- alte documente (când adevă studiile teologice nu urmîeză imediat după absolvarea ultimului an scolastic).

3. Numai aceia pot fi primiți în Institutul teologic, care au terminat cu succes și cu purtare morală bună clasele prescise prin normativul Venerabilului Consistoriū diecesan (cel puțin 6 clase gimn. sau reale).

4. La înscriere se plătesc și taxele prescise, adevă:

- didactru 10 fl.
- pentru societatea de lectură 3 fl.
- taxă de înscriere 2 fl., ceice pentru întâiadată vin la Institutul teologic.

Caransebeș, la 15. August 1889. st. v.

Direcțiunea Institutului teologic.

Originea Sêrbătorilor.

(Continuare din Nrul 32).

Însemnăm aci, că pe timpul lui *Tertullian* († 220) toate zilele dela Pasci până la Rusalii s'au sêrbat cu servit ddeese fără post și ingenunchiare (*Tertull.* loc. citat; *Saguna*, ist. bis. I p. 119. §. 108). În aceste zile — dela Pasci până la Rusalii — se citeau în biserică Faptele Apostolilor, precum acesta se vede și dintr'un decret alui *Teodosiu cel tinêr* (cod. Theod. lit. 15. tit. 5.), în care se amintesc cetirea acestei cărți biblice, și precum acesta cu deosebire aflăm la s. *Chrysostom*, carele a scris amenușit despre acesta o omiliă întregă, în care desfășură el cauza, că de ce în acest timp se citește Faptele Apostolilor la liturgie, precând în celelalte timpuri apostolurile sînt împarțite după ocașiunea timpului. Anume el dîce: „că de ôrece faptele miraculoșe ale Apostolilor confirmă adevêrul învierii lui Christos, êr acele (fapte) sînt însemnate în această carte, așa este fôrte ecuitabil, ca se se citească în sêrbătorea Învierii“ (sub care *Chrysostom* înțelege timpul dela Pasci până la Rusalii). —

După acesta urmêdă sêrbătorea *Arătării Dommului*. Sub *Arătarea Dommului* în vechime se înțelegea acuș *Nașterea lui Christos*, acuș *Botezul Dommului*. Mai târziu apoi amêndouê aceste numiri se deschilină în *Nașterea lui Chrisos* (care noi o numim altcum Crăciunul) și în *Theophania, Arătarea lui Christos în trup*; carî ambe numiri aveau anul și acelaș înțeles, precum observă *Nazianzanul* (orat. 38).

Ceea-ce privește vechimea acestei sêrbători, așa aflăm urme despre ea deja în seclul al doilea, deși nu se pôte trage la îndoeală, că s'a sêrbat deja și mai înainte, amintită fiind de episcopul *Cesariei Teofil*, cam pe timpul împêratului *Commod* (180—

192). Ba decă am admite autenticitatea epistolelor decretale ale papilor din Roma (despre cari se îndoesce și *Șaguna*, ist. bis. I p. 131.), atunci serbătorea acésta apare și mai veche, căci aflăm la papa *Telesfor*, carele a trăit pre timpul lui *Antoniu Pîul* (138—161; acest împérat roman a apărat creștinii contra furii poporului), — decretat, „că nóptea înainte Nașterii lui Christos se se serbeze și se se petrócă cu servii ddeesc și cântări“. Că s'a serbat însé înainte de împératul *Constantin cel mare*, este mai mult ca sigur (v. *Șaguna*, l. c. p. 163, §. 149).

Că în ce di s'a ținut, serbatu-s'a ea în 25. Decemvire, precum o serbăm noi astăzi ori în altă di — nu voiū disputa; verosimil este, că cei din răsărit o serbăm la 6. Ianuare sub numirea de *Arătarea Domnului*, pâna ce în fine influințați de lumina apusenă o aședară pre ziua, în care o ținem și astăzi. Când s'a statorit acésta se invederéză dintr'o omiliă a lui *Chrysostom* despre Nașterea Domnului ținută la an. 386 dîcînd: „nu s'a implinit încă dece ani, de când serbătorea acésta se ține în biserica noastră (dela răsărit) în acéstă di; — la început ea a fost cunoscută celor dela apus, cari nu de prea mult timp ne-a învățat și pre noi; — cu deosebire cei din Roma au avut cunoșciință apriată despre ea, căci ei o serbau deja de mult și conform unei tradițiunii vechi,“ aducînd înainte diferite cause, prin cari demunstră, că acésta este adevérata di, în care s'a năsent Christos. Și acum s'ar fi și putut afla un timp mai potrivit pentru Nașterea Mântuitorului lumii, ca acela, în care stăpênirea întunerecului (solsticiu de érnă) ajunsă la culme începe a face loc luminei (solsticiului de primăveră) triumfătoare.

În seclul al cincilea serbătorea acésta deveni generală, fiind socotită între serbătorile cele mai de căpetenie, însé nici în acel véc nu se serba preste tot la răsărit în 25. Decemvire. Cei din Egipt mai puțin adoptau acéstă di. Mai mulți episcopi credeau, că serbătorea Arătării (Epiphania) coincide cu timpul Nașterea lui Christos. Episcopul *Iuvenal* din Ierusalim abea pre la an. 431 introduse în eparchia sa serbătorea Nașterii după usul roman pre 25. Decemvire. Prin o lege a împératului *Iustinian* din seclul al șeselea se statori definitiv în tóte bisericile, adevcă s'a separat cu totul de serbătorea Arătării séu Botezului Domnului, care s'a serbat la 6. Ianuarie.

Numirea acésta își trage originea dela o arătare séu descoperire întreită, cari tóte trei deși nu în unul și acelaș an însé în acelaș timp s'a întemplat.

Arătarea cea dintăi s'a întemplat când cu stéua, care a condns pre magi la Christos; a dóua a fost cunoscuta descoperire la Botezul Domnului Christos, când tóte persónele din s. treime s'a arătat în mod vedut: și anume *Tatăl* sub o voce din ceriū, *Fiul* în apa Iordanului, ér *Duchul sfânt* sub chipul vedut al unui porumb.

Serbătorea acésta (asem. Tit. 2. 12; 3. 4.) a fost totdeuna ținută ca o serbătore mare, și după *Chrisostom* (om. 23 despre botezul lui Christos) acésta este adevérata Arătare a Domnului, pentru că Christos la nașterea sa a apărut în lume incognito, în mod ascuns, precând la Botezul séu a mărturisit și a vestit public lumii, că el este Fiul lui Ddeu. Și în acest timp intrând el în Iordan a sfințit apa, care în mod spiritual se ne spele de păcate: „În amintirea aceleia — dîce *Chrisostom* loc. citat — a fost creștinii obicinuiți a duce după mecul noptii apă la solenitățile botezului, care în aceea di se sfința, după aceea o duceau acasă și o păstrau, remănînd un an întreg, ba doi și până la trei ani frumoșă, curată și limpede.“

A treia Arătare, care se inchipueșce în acéstă di, a fost descoperirea Ddeirii lui Christos, care s'a întemplat când cu miraculoșă prefacere a apei în vin dela nunta din Cana Galileii, la care și Mântuitorul nostru a participat cu înalta sa prezență.

Tóte acestei trei aparițiuni, cred eu, că se inchipue sub Arătarea Domnului; deși biserica noastră la Arătarea Domnului amintesce eschisiv Botezul Domnului și nu face ca cea apusenă, care în acéstă di amintesce pe cei trei érai (magi).

Decă căutăm după originea acestei serbători, apoi aceea se trage din orient, și verosimil din Egipt. Póte fi că ortodoxii de acolo dela Basilideni, ér *Basilides**) probabil a fost indemnat spre alegerea acestei zile prin serbătorea lui *Isis*. Comunele ortodoxe egiptene a voit se opună serbătorii eretice a basilidenilor o serbătore ortodoxă.

Afară de aceste serbători domnesci s'a mai ținut în biserica veche și altele, cari nu mai puțin au stat în vađa. Dar vom espune numai pre scurt originea lor, reservându-ne a remănea mai mult pre lângă serbătorile martirilor, ca unile cari sînt de origine mai veche și cari urméză în aședarea lor după cele sus espusele serbători domneșci.

Șaguna (ist. bis. I. p. 163, 235.) enumeră în secl. III. după *Tertullian*: *Înălțarea Domnului*; după *Grigorie Taumaturgul*; *Buna vestire*. Biserica din Tir serba *Întemplinarea Domnului și Duminica Floriilor*. În secl. IV. enumeră afară de serbătorile domnesci: Serbătorea ss. Ap. *Petru și Pavel*; aniversarea *chramului bisericii*: *Înălțarea s. cruci*. În secl. V: Afiarea capului s. *Ioan Botezătorul*. În secl. VI și VII: Amintirea s. *Ioan Botezat*., *Schimbarca la față*, serbarea *Adormirei și a Nașterii Născătoarei*. *Intrarea în biserică* a fost cunoscută la răsărit numai în seclul al trei-spredecelea.

Înălțarea Domnului numai în secl. IV. a devenit generală, și s'a serbat la 40 de zile după Pașci și 10 zile înainte de Rusalie. În cele dintăi trei vécuri a fost numai simplu indicată între serbătorile quinquagesimale (zilele dela Pașci până la Ru-

*) Basilides a trăit pe timpul lui Traian și Hadrian, el a fost fondatorul unei dintre cele mai însemnate sisteme gnostice.

salii, cari — precum am vădut mai sus — se țineau tóte de sərbătorii). Acea dupăce s'a ivit mai mulți eretici în biserică, cari negând Învierea lui Christos nagau și Înălțarea lui la ceriú, fu sərbătă ziua Înălțării mai solemn ca celelalte zile quinquagesimale. *Chrisostom* în omilia sa despre Înălțarea lui Christos dice: „Astăzi nemul omenesc este érăș împăcat cu Ddeu... astăzi suntem înălțați la ceriú, séu suntem fericiți!“ Înălțarea lui Christos se privea ca deplina executare a scopului lui Isus de a fi om și de a mántui pre om.

Bunavestire. Biserica veche sërba prin ea concepțiunea *cuvéntului* Christos și acesta a fost obiectul sərbării ei. Positiv nu se șcie, când s'a introdus această sərbătore, probabil că cătră sfêrsitul seclului al șeselea; căci canonul 52 trulan (sinodul VI ecum. din an. 680 séu 692?) dispune ceva cu privire la ea.

Întémpinarea Domnului se sërba la 40 de zile după Crăciun în amintirea atât a curățirii *Măriei*, cât și în amintirea doxologiei lui *Simeon* la prima prezentare a lui Isus în biserică. Sərbătoreea această se trage din Orient, unde ea s'a ținut deja înainte de ordinul privitoriu la ea al împératului *Iustin* din Antiochia 526; la Roma se dice a fi introdusă 494 prin papa *Gelasie*.

Dumineca Floriilor s'a sərbat în amintirea intrării lui Isus în Ierusalim. În biserică răsăritului a devenit în us abia în secl. IV; precând în cea apusénă abia prin secl. VII séu VIII. Atât în biserică răs. cât și în cea apusénă se sfințeau în aceea și stâlpări de finici, cari stâlpări sfințite se purtau în aceea și în mână.

Schimbarea la față (Thaborion). Despre originea acestei sərbătorii atâtă se șcie, că în seclul al șeselea și al șeptelea la răsărit era generală, și se ținea pretutindenea în 6 August; în biserică apusénă se amintesc în martirologionul lui *Wandelbert* abia în seclul al nouélea. Papa *Calixt III.* la an. 1456 reimprespătă sərbarea ei, deodată și în amintirea învingerii creștinilor asupra turcilor și respingerea acestora din Belgrad (6 Aug. 1456).

În această și atât în biserică răs. cât și în cea apusénă se sfința la liturgie vinul cel nou, séu decă acesta nu era, atunci strugurii.

Adormirea Născătoarei. Originea acestei mari sərbătorii statorită pre 15 August este a se afla mai curénd în biserică răsăritenă decăt în cea apusénă. În aceea verosimil a fost introdusă îndată după sinodul din Efes 431; căci *Ciril* din Alexandria de sigur că și-a dat tótă truda, ca în contra lui *Nestoriú* se promoveze venerarea *Măriei*; totuș ea sərbătore definitivă o putem lua abia din seclul al șeptelea.

Despre *Nașcerea Născătoarei* se află urme deja din secl. VI, însă abia în secl. VIII s'a statorit sərbarea ei pre 8 Septemvrie.

Mai sânt și alte sərbătorii pre lângă mai sus citatele după Șaguna încă și altele, cari sânt în us

și astăzi, însă ne-am estinde prea departe voinde a reflecta la tóte, ba nici nu află de interes, pentru că unile din ele nu se sərbéză de cătră toți în asemenea măsură; ér altele sânt prea cunoscute din sinaxariile bisericeii.

(Va urma).

Spicuirii istorice

(din Dr. Heinr. Franke: „Zur Geschichte Traians und seiner Zeitgenossen“ de P. Broștean).

V. Columna lui Traian.

(Continuare din Nr. 32).

Cisme militare, cari se trăgeau până la flueronul piciorului.

Încălțăminte militare, aprópe numai talpe sub picioare legate cu curelușe împrejurul piciorului.

Temispatha, o spadă mai scurtă, decăt spatha obicinuită, care se chiema și gladiu.

Scutul de metal al unui veteran, încungiurat cu un lanțisor, decorat cu flori și alte infrumșetări fie ca podóbă, fie în semn de distincțiune.

O luntre, care aduce din casteluri și din magazii vin și oțet pentru soldați.

Tone și butóie pentru vin și oțet, aduse din magazii în luntre.

O nae cu grâne încărcată, care se transportéază din casteluri după armată. Disagii sânt legați cu strénguri și cu funii.

Un cărmaciu.

A doua nae cu vin.

Danubiu. Tabloul acestuia încoronat cu trestie.

Fața și mâna dréptă îndreptate spre răsărit, ca direcțiunea curgerii sale.

Împreunarea Dravei cu Dunărea.

Armata eșind dint'un lagăr sau dintr'un castel lângă Dunăre, se află în marș. Soldații merg în pantere, cu coifuri legate cu cătărâmi de umerile lor, cu scutele și spadele lor, purtând palisade sau sulii, pe vârful cărora sânt legate străițile lor, pline de posmeți, apoi o legătură cu brânză și cărnuri afumate, o ciutură cu vin, o olcuță sau tigae de fert și un cuțit de tăiat brânză. Cu astfel de mánunțisuri era fie-care soldat bine provédut, cu deosebire în marșurile lor prin locuri deșerte și fără plantațiuni.

Disagii, cari trebeau se-í porțe soldații cu sine în greutate până la 60 funți. Proviantul era prescriș a fi provédut adeseori pe 17, cel puțin pe 3 zile.

Scute în forma unui patrat lungureț.

Un pod de lemn peste Dunăre, format de luntri adunate și întărite pe améndoné malurile. Legiunile purtau cu sine luntrețe, făcute dintr'un lemn, cu funii fórté tari, uncori cu lanțuri provédute; aceste puse una lângă alta, se acoperiau cu scânduri și podul pe luntre era ușor făcut.

Purtătorii de standarte cu lorice pe pept, și coifuri îmbrăcate în pele de leu, astfel încât, cóma leului fálfaia peste grumaz și peste umeri.

Un simbol al Concordiei, o mână încinsă, încungiurată de o eunună de lauri pe o sula lungă: ică-colea atârnavă decorațiunii, cari în timp de pace se depuneau în așa numitul aerarium și se scoteau numai în cazul unui rebel.

Un purtătoriu de vultur: aquilifer și un signifer, care poartă în mână un manipel sau un alt semn militar, probabil ea e o lanternă, care se purta noaptea înaintea soldaților. Pentru trei contubernia, numărând fie-care câte 10 soldați, era provădit un manipel, pentru fie-care cohortă un signum concordiae, pentru fie-care legiune un vultur ca semn militar.

Un prefectus pretorio, sau un tribun militar cu lorica și cu o manteană, ornată cu o fașie de purpură, o cingătoare, dela care atârnavă o spadă; el ține în mâna stângă o consemnare a trupelor, care trec peste riu. El se află postat la marginea podului și se pare a da centurionilor și purtătorilor de standarte unele ordinațiuni, ce are să se facă și încât' o are să conducă trupele.

Purtătorii de chipuri, cari pe vexilele lor purtau icănele depinse, parte ale zeilor, parte ale imperatorilor, sau celorlalți conducători renumiți.

Tabloul zeiței Victoriei, o virgină aripată, cu o coronă de lauri pe cap, pausând pe globul lumii, se purta în bătălii ca un semn de învingere pentru încurajarea soldaților.

Alt pod de lemn, așezat pe luntri, pentru trecerea armatei peste Dunăre. La capătul podului se află un tribun, ca și mai înainte.

Precum-că soldații în lagărele lor nu-și acopereau capetele lor și că coifurile lor le puneau în cap numai când erau în luptă, se dovedește adese-orî pe columna lui Traian.

Sulițe cu ascușurii late, numite de Români silices.

Corpisti și bucinători, purtând instrumentele lor.

Lancierii, garda de corp alui Traian, purtând lănci lungi cu ascușurii de fer.

Armăsarii comandanților fruntași, cari însoțeau pe Traian, conduși de soldați. Ei purtau ciabrace sau straiuri, împodobite cu mătasă, aur și argint. Ei au friuri și zăbrele, curele de pept și de cōdă pentru ținerea ciabracei, însă fără scărițe care în vechime nu erau cunoscute.

Precum-că soldații români în lagăr umblau fără mâneci, ne dovedește încă columna traiană.

Tribuna, depe care comandatele agrăea armata, era de regula postată pe un loc înalt și făcut de piatră cioplită, decă o permiteau acesta timpul și locul; acolo ținea densusul consiliu de rebel cu tribunii și cu conducătorii fruntași și se publicau decisele generale.

Traian se consultă cu prefectul Lusius, comandatele seu suprem și sociul seu neîntrerupt în rebel, despre planul de rebel și despre bătălia iminentă.

Regele sacrificulus. — preotul sacrificielor. — încins și învăluit în modul gabinic se consultă despre o jertfă, care să se aducă înaintea începerii luptei. Conform voinței lui Traian preoții trebuiau să fie îmbrăcați în vestimente de rebel, ornate cu păr de coloré purpurie.

Securea de fer, cu care preotul sacrificătoriu tăia jertfa de rebel, era o uneltă sfântă și arăta spre festivitatea jertfei, care va urma.

Modestia cea mare alui Traian reese și d'acolo, ca densusul tractă pe comantele gardei de corp, pe Lusius, ca pe un asemenea lui, punându-l să ședă lângă sine pe suggestum, un asemenea scam, și în asemenea vestimente ca ale lui. Căci ambii purtau asemenea mantele, fașcia de purpură și cingătoare de arme. Traian șede în drépta, Lusius la sténga. Scaunele vor fi probabil de fedeleș sau de altă materie prețioasă. Covorele de mătasă sunt ornate cu ciucuri de purpură.

Armăsarii împăratului cu ciabrace de mătasă, întreșute cu aur, și conduși de servitori, cu drapeluri.

Două standarte; una dedicată împăratului, podobită cu aur, petri scumpe, mărgele și purpură și purtată înaintea lui. Ea atârnavă de pe vârful unei lănci, e legată cu pânglică falfăindă și se venera atât de înalt, încât ceta soldaților să apleca înaintea ei până la pământ și toate celelalte semne militare se lăsau jos. Stégul celalalt era dedicat prefectului Lusius, carele comanda sub Traian și era roșu. Stégul senatului era argințiu, al împăratului auriu, al comandantului roșiu-flamuriu, al armatei albastru.

Preoții încununați cu lauri, încinși în modul gabinic, stau împrejurul unei jertfe solemne, cântând imnuri sau cântări resbonice și ținând rugăciuni corespunzătoare. Vestimentele preoților erau de pânză și de coloré albă.

Un drapel mic de aur, înfrumșețat cu flori și cu pome precópte purtat de un preot, care va se dică, că primul rebel dacic s'a început primăvara, când primele pome începeau a se cōce.

Un vas de aur sau de argint pentru apa sfințită, ce se stropia în semn de purificațiune asupra locului de sacrificare, asupra sacrificatorilor și asupra victimei.

Un măcelar de victime — victimariu, popă — jumătate desbrăcat și sufuleat, împletit cu eunună de lauri, pregătesce vitele de jertfă, le legă de altariu și le taie.

Scurtiu (limus) care-l purtau victimarii la manările lor, ajungea dela buric până la pulpe și era garnisită diagonal cu o bordă de purpură.

O tēcă pentru cuțitul de jertfă, purtată de victimariu.

Un pagiu, ornat la tēmplă cu vitta — eșarpa sacrificială — purta numele de Camilus, era preotului sacrificător la îndemâna, purtând în mâna dréptă un ulcior, din care torna vinul sau altă

fluiditate în potirul împăratului sacrificător. Acești ministranți-sacrificatori erau tineri de genul bărbătesc și femeesc până la anii pubertății și se numeau camilli și camillae.

Tibicari-sufletori de flaute, — care cântau în decursul sacrificiului.

Traian înaintea corpului campoducal, îmbrăcat în o haină albă de pânză, care ajungea până jos la călcăi, stă cu capul învelit înaintea unui altariu zidit de piatră pentru ceremonia sacrificiului, în a cărei flacără arunca flori mirositoare, fructe precocite, myrrhă, scorțișoră, tămâie și șofran, și vărsa din potir vin și sângele victimei. Un astfel de sacrificiu se obicinuia a se aduce înaintea bătăliei și nu era permis a se începe lupta înaintea săvârșirii festivităților.

Potirul era un vas larg de metal, din carele se vărsa o parte din sângele victimei pe altariu. Se împărția și vin și alte fluidități.

Un sacrificiu de un văr, berbece și un taur (sue ove taurus) se ținea totdeauna la fie-care revistă sau paradă militară.

Un linteu bicolor de mătasă, cu care se acopere taurul, vărul sau berberetele, era garnisit cu purpură.

Victimariul, ținând cu mâna dreaptă cornele aurite ale taurului, őr în mâna stângă securea sacrificială.

Un ministrant — camillus — carele lega victima, o ducea d'aci, aducea apă, și pregătia toate cele necesare pentru sacrificiu.

Un vultur, standart și alte semne militare, care trebuiau să fie de față la sacrificiu și se înțepeneau în pământ.

Cornisti, cari în decursul sacrificiului suflau în tube.

Cornisti, cari suflau în corni și în buccinale.

Urmăzătorii un om, îmbrăcat numai cu o tunică, almintrelea era gol, și pe carele îl asvêrea un asin sau o mulă de pe sine. El ține o ghiocă în mâna dreaptă și o sita în mâna stângă. Animalul pörtă o botniță și are în loc de frên numai un căpêstru. Însemnarea acestui tablou nu e chiară.

Haine sau cămeși fără mâneci, dar care se purtau de desuptul vestmintelor.

Traian agrăescce soldații de pe suggestul de piatră, încungiurat de prefecti și tribuni, în prezența purtătorilor de standarte și a semnelor militare. Îmbrăcămintea împăratului sânt o mantouă largă militară falfăitoare (paludamentum) apoi selamnia grecescă (schlamys) peste lorică, o cingătoare încopciată, o cămêsă, cisme militare, o spada cu manerul de fe-deleș, ornat cu aur și petre scumpe. El întinde mâna dreaptă cătră soldații, pe cari îi agrăescce, őr în mâna stângă ține o rolă.

(Va urma).

Caput Bubali,

antica stațiune romana dintre Bocșa și Caransebeș.

(Disertațiune archeologică de Adrian Diaconu).

(Continuare din Nr. 32).

Informațiunile locale, câștigate dela ómenii din Oha-bița și dela moșul pécuarariu, erau puține și nu prea precise, precum le-ași fi putut căpêta dela un om inteligent, ori barem dela un codrén ori soldat. Me temeam, că prin desimea pădurei n'oi putea aflá cu destulă siguranță locul unde trebuia să se afe cetațuia.

Dar. — „Ias' pe mine“ — t-mi gândeam, și-mi adusei aminte de afirmațiunea mea, repetită de atâtea ori în discurse archeologice, că dacă scii cu siguranță, că pe un teritoriu óreși-care a esistat vr'o fortificațiune, vr'o întăritură antică-romană, dar locul imediat nu-l poți afla îndată. — sau din cauza, că lipsesce ori și ce tradițiune, — ori și ce remașită supraterană, — ori pentru că nu poți cutreera și strêbate în cruciș și în curmeziș întregul teritoriu pentru a căutá punctul dorit. — apoi, chemă pe un *militariu harnic*, aratăi respectivul teritoriu întreg, în care cređi că se va fi aflat antica întăritură, și intrabál apoi: că unde, în care loc, pe care culme ar fi construit el fortificațiunea, dar nu în timpuri mai noi, decând sânt cunoscute tunurile și pușcile, ci pe timpul Romanilor anticí, cari se luptau numai cu săgeți, cu „pile“, spade etc; — și militariul modern, orientându-se bine, t-ți va arêta locul căutat cu o siguranță necredibilă.

Mai departe, dacă voiesci se scii *mersul unui drum antic roman*, și ești în dubiu, că cum s'a tras el printre dealuri și printre văi, — apoi: chemă pe un *inginer modern*, numesce-i numai doue puncte, pre unde scii sigur, că s'a tras drumul antic, și-l intrabál: că cum ar trasa el un drum de fer întrá respectivele doue localități, — fie cu sêpături, dálme, poduri și viaducte, cât de grandioase, dar fără de tunele de cele mari; — și linia, ceți va arêta-o inginerul modern, va consuna de minune cu anticul drum roman.

Un *architect modern*, versat nu numai în specialitatea sa, ci întru cât-va și în archeologie, studiend bine o regiune óreși-care, îți va putea ghici cu fórte multă verosimilitate, că unde, în care loc, va fi putut să stea când-va o *vechiă coloniă romană*, un sat, oraș ori cetate antică romană, și un atare loc il va putea deosebi fórte bine de o coloniă barbară, chiar judecând numai după formațiunea terenului, și abstragând dela ori-ce descoperiri mai detaiate: căci se scie, că toate plantațiunile romane, (cu unica esceptiune de casteluri singuratiche) se fundau sau de tot jos în vale, lângá vr'o apă curgétóre într'un loc liber și limpede, ori numai pe vr'o nălțime *modestă* de lângá v'un riu, őră *nicî când* (ori numai fórte arareori) pe culmi înălțate; precând barbarii și deosebit Dacii, cu antecesorii lor de pe acest pământ, cu Sighimii¹¹⁾ din Timișana, și cu Agathyrsii din Ardeal, prefereau a locui pe înălțimi, pe culmi, prin codrii, și peste tot, prin

¹¹⁾ La Doonecea și Biniș până în ziua de astăzi sau conservat numele acestui popor vechiu ca nume de familie. Și precum auđim: Ioan Turcu, Petru Tataru ș. a., așa auđim și Constantin Sighiu.

locuri, cu linia de retragere asigurată, adică „cu pădurea la spate“ precum dice Romanul.

Onoarea și genialitatea în astfel de cazuri de determinare a unei întărituri, a unui drum ori a unei localități antice romane, nu se poate atribui atâta militarului, inginerului și arhitectului modern, versat în arheologie, ci glorioșilor noștri străbuni, a căror opere erau pururea grandioase și bine întocmite și precumpenite. Încât până în ziua de astăzi ne pot servi de *modele* de genialitate și de mărire.

Dar să revenim la cetățuia noastră de pe Cozlarium, carea nu e alta, decât vechia stațiune romana *Caput Bubali*, pusă de Castorius întră Berzovia—Azizis și între Tibiscum.

Aducându-mi aminte de principiile strategico-militare, supte nainte de 16 ani, și apoi de regulile inginerice-architectonice, — pornii prin pădure, ca să caut ruinele. Depărtarea, după dîsa pécariului bătrân, nu putea fi mai mare, decât „arde o lulă de duan“.

Un drum de pădure mergea în acea direcțiune. Dar mi s'a fost spus, să bag bine de sama, la mâna stîngă, căci padurea e desă, și ușor s'ar putea întempla să trec pe lângă cetățiu, fără a o băga în samă.

După ce mersei vr'o câteva sute de pași drept pe drum, o apucaî la stînga prin pădure, părăsînd drumul silvanal. Orientarea era grea, căci pădurea era desă și mestecată cu tufiși. Curînd mă convinsesei, că am apucat *prea* la stînga, aflîndu-mă la începutul unei văi (Valea Matulni). Mă îndreptai cră pe cîma dealului, și trecînd peste o șauă de deal, vîduî printre arboret, spre bucuria mea, că terîmul începe să suie din tôte laturile, anume, că începe să se formeze o „ciocă“ ori o „cucă,¹²⁾ a cărei culme trebuia să domneze peste tîntă împregiuime.

Aha, gîndeam. *Acolo sus trebuie se afli cetățuia!* Și într'adevăr acolo am și afli'o!

Aci, între vîrfurile Cozlarium, și între Culmea lui Paligrad, am descoperit anticul castru roman *Caput Bubali*, situat la o distanță nu de tot de o mie de pași dela drumul mare.

În Nr. viitor ne vom ocupa mai de aproape cu aceste ruini, și anume, atît din punct de vedere pur arheologic-constructiv, cît și militar și limbistic.

Asupra acestor cercetări atrag deosebit atențiunea neobositului meu amic P. Brosteanu, carele pe lângă grăua și obositorea sa ocupațiune de tôte zilele din oficiu, în

¹²⁾ „Ciocă“ și „cucă“ vîrfuri de muntî, sînt cuvinte forte vechi, și cred că le vom fi moștenit chiar dela Daci. În limba Osetilor, a unui popor din Caucaz. „chob“ însemnă *munte*. Vezi muntele „Caucaz.“ — Triburile cele mai însemnate ale poporului dacic au fost: Carpi, Costobachi și *Caucenii*. Ammianus Marcellinus, XXXI. 4. 13. numesce Transilvania „Caucaland“ adică „țera Cauconilor, țera muntenilor“. Conform unei inscripțiuni latine, (publicată de Aekner și Müller, Die röm. Inschriften in Dacien. Wien 1865.) o parte a Carpaților purtau cândva numele de „Caucaz“. Tot astfel numesce Carpații și cronistul rusescu Nestor. Grimm, Gesch. d. deutschen Sprache, p. 469 derivă cuvîntul *chavci* dela gothical *hauhai*, althochdeutsch hōhē=escelsio,=sublim. Domnitoriul mai mare al Chazarilor se numea „Caucan“, asemenea și regele Avarilor. Cuvîntul nostru „cocor“, se pare că e tot de aceea rădăcină. În tôte formele, aceste cuvinte însemnă *ceru înalt*, fie după formă, fie după pozițiune.

În Peloponesia (Grecia sudică) aflăm ținutul „Caucunilor“ locuit de Pelasgi, adică de Traci. (Vezi: Dr. Flieger, Die Urzeit von Hellas und Italien. Braunschweig 1881., p. 44). Apollodor III 8. 1. amintesce de un „Caucan“, ca nepot al lui Pelagos.

decurs de aproape trei decenii (de regulă numai în puținele ore libere, și în ore de noapte) a aflat timpul, a face studii profunde istorice, a publica o mulțime de scrieri interesante nu numai în limba română, ci și deosebit în cea germană, și în fine, făcînd netacsabile serviții națiunii noastre prin comunicarea de material interesant renumitului literat german L. W. Fischer, carele apoi prelucrînd și publicînd materialul trimis de Dl Brosteanu în volumi separați și prin cele mai distinse foi literare din Germania a contribuit în mod nespus la rîdicarea vașei neamului românesc și la desceptarea și sporirea simpațiilor pentru noi în tîntă Europa.

(Va urma).

Varietăți.

Consistoriul metropolitan este convocat prin Esceleția Sa În. Preasăntitul Archiepiscop și Metropolit *Miron Romanul* pe 20 August vechiu a. c. și zilele următoare în Sibiu pentru pertractarea și rezolvirea agendelor, ce cad în competența acestui organ suprem administrativ și judecătoresc pentru întrîga noastră provincie metropolitană.

Inscripțiunea sîrbescă de sub insigneile orașului Caransebeș aflătoare în reședința episcopescă din Caransebeș sună tradusă în limba română: „Sigilul cetății Caransebeșului, care a zorit lumii creștine despre eliberarea dominațiunii tiranice turcesci la anul 1749. Dedicată Înaltpreasăntitului Episcop Ioan Georgeviči al Caransebeșului, Vîrșetului și Logojului la anul 1757 Octomvrie în 2. din iubirea drepteroindicioșilor.

Himen. Dl Ludovic de Szivos, pretor în Caransebeș, s'a fidanțat cu Dșora contesă Lucia Porcia amabila fiică a dlui conte Ludovic Porcia, inspectorul regesc al băilor erculane. Gratulăm și noi tinerei părechii poftindu-i fericire neturburată în viața ei conjugală viitoare.

Mulțămită publică. Comuna noastră bisericescă din Lățunaș aduce și pre această cale profunda ei mulțămită Ilustrității Sale Domnului *Baron George Stoianovici de Lățunaș*, pentru mărețul don, ce a făcut sîntei noastre capele prin donarea unui stég în preț de 90 fl. *Lățunaș*, în 11 August 1889. *Ioachim Dabiciu*, preot.

Concurs este scris pentru postul de notariu în comuna *Jidovină* din comitatul Caraș-Severin. Salariul anual 400 fl. și locuință liberă. Recursurile pentru acest post au a fi înaintate la protopretoriul din Bogșa montană până în 9 Sept. n. a. c. Alegerea este defiptă pe 10 Septemvrie nou a. c.

O povăț. Renumitul scriitorul rusesc Turgenew a dat amicilor săi, cari i-se plînsesă, că sînt calumniați, următorul svat: „Încă un svat, încă o rugare amicilor mei! nu vă justificați nici când, îndreptese încontra vîștră ori și ce fel de calumnie; nu vă osteniți a chiarifica neînțelegeri în viața publică. Împliniți-vă dătorința și de celelalte să nu vă doră capul. Lăsați să trecă un șir de ani și repriviți apoi asupra miserabilităților omeneșei petrecute și atunci negreșit veți ride.

Posturi vacante de notari cercuali sînt de întregit în comunele Bara și Cladova din comitatul Caraș-Severin. Petițiunile recursuale sînt a-se înainta protopretorului din Balint pentru postul notarial din Bara pînă în 17 Sept., era pentru cel din Cladova pînă în 12 Sept. n. a. c. Alegerea va fi în Bara în 19., era în Cladova în 14. Sept. a. c.

Provocare.

Următoarele comune bis. care pînă acuma n'au solvit abonamentul la „*Foia diecesană*“ atît pe anii trecuți, cît și pe anul curent sînt pofite a trimite cît mai curînd suma restantă însemnată mai jos la administrațiunea acesteia foii și anume :

Pe anii 1886, 1887, 1888 și 1889 à 5 fl. = 20 fl. comuna: Buchini, Brebul, Bauloc, Brănești, Biniș, Berzasca, Bogaltin, Cireșa, Cebza, Clopodia, Cheveresul-mare, Cadar, Cuptore (pttratul Mehadia), Cărbunari, Ciuchiciu, Dezești, Dălinești, Drinova, Dragșina, Duleu, Dubosu, Făget, Forasesti, Forotic, Folea, Furdia, German, Globureu, Greovaț, Jidovini, Jupanesci, Macoviște, Margina, Maidan, Mehadia, Mircovaț, Moniom, Mutnicul-mare (școla), Naidaș, Ohababistra, Oloșag, Povergina, Retișor, Recița-rom., Sgribești, Sichevița, Șopotul-vechiu, Stamora-rom., Surducul-mare, Tapia, Valeapăii, Valișora, Vereiorova, Vlaiçoveț, Zolt.

Pe anul 1886 sem. II. 1887, 1888 și 1889 17 fl. 50 cr. comuna: Percosova, Sinersig.

Pe anii 1887, 1888 și 1889 à 5 fl. = 15 fl. comuna: Bujor, Bozovici, Bolvașnița, Boldur, Bichigi, Biserica-albă, Ciciova, Crivina, (Făget), Curtea, Cornea, Ciuchiciu (școla), Dalcă, Dragomirești, Ghêrbovêț, Gornia-Iuhcova, Harnadia, Iabuca (pprbl Vêrșeț), Jersig, Jitini, Iliada, Lăpușnic, Straja, Marga, Macedonia, Oravița-rom., Petrosa, Pervova, Pecenișca, Poganești, Putna, Rusova-veche, Ruginos, Sasca-rom., Sadova-nouă, Sacoșul turcesc, Sêlbăgel, Sintesci, Sêrbova, Socolari, Srediștea-mică, Surducul-mic (școla), Tolvadia, Toplet, Unip, Valea-mare, Văliug, Voislova, Vranin, Vrăniuț, Vervești, Zorlențul-mare, Zorlențul-mic.

Pe anul 1887 sem. II. 1888 și 1889 12 fl. 50 cr. comuna: Iertof, Omor, Vărădia.

Pe anii 1888 și 1889 à 5 fl. = 10 fl. comuna: Agadicu, Apadia, Brézova, Berliște, Borloveni-noi, Barbosu (școla), Bocșa-rom. (școla), Crivina (pprbl Lugos), Cârpa, Crécima, Coștei (pprbl Vêrșeț), Căpêt, Cerova, Călnic, Căvâran, Ciclova-rom., Cacova, Cornereva, Comoriște, Făget (oficiul pppsc), Giulvez, Gerțeniș, Gaiul-mic, Hezeriș, Hodoș, Iaz, Iam, Jupanii, Juresci, Lăpușnicel, Lighet, Mêrul, Moravița, Marcovêț, Mercina (oficiul pppsc), Orșova, Oravița-mont., Petroman, Răcășdia, Răchitova, Romănești, Rusca, Rugi, Sacoșul-ung., Soceni, Șdióra Teregova, Temeresci, Têrnova, Tefanin-mic, Tincova, Uzdin, Valeadeni, Vasiova, Vermeș, Visag, Vucova.

Pe anul 1888 sem. II. și 1889 à 5 fl. = 7 fl. 50 cr. comuna: Petrovoselo.

Pe anul 1889 5 fl. comuna: Alibunar, Bătesci, Bănia, Bocșa-rom., Bucosnița, Borlova, Birda, Bazești, Bucovêț, Buziaș, Berini, Bogodintii, Borloveni-vechi, Birna (școla), Criciova, Ciuta, Cerna, Cubin, Coronini, Ciclova-mont., Calina, Coșava, Dalboșet, Denta, Doclin, Doman, Domașnea, Dognecea, Ezeriș, Feneș, Ferendia, Furlug, Fizeș (școla), Gavoșdia, Glimboca, Gladna-rom., Grebenaț, Hittiaș, Honoris, Iamul-mic, Iablanița, Jebel, Hova, Jupa, Jupanec, Jurjova, Luncavița, Luncani, Logojel, Logoj (oficiul pppsc), Maciova, Mercina, Mehadica, Moceris, Mutnicul-mare, Nicolintii (Panciova), Nicolintii (Biserica-albă), Obreja, Ohabamutnic, Ofcea, Ogradena, Opatița, Petroșnița, Partoș, Pătaș, Petnic, Petrilova, Potoc, Poiana, Prilipeț, Prisaca, Prigor, Racovița, Ramna, Remetea-Poganiçi, Recița-mont., Rusberg, Rueni-Turnu, Rusova-nouă, Sarazani, Sacoșul-ung., Satunou, Sacul, Sculea, Seceni, Seleuș, Sêcaș, Șipet, Slatina (Biserica-albă), Silagi, Scăiuș, Șopotul-nou, Șoșdia, Solcița, Silha, Susani, St. Ianăș, Tincova, Togir, Tomesti, Uliuc, Valeaboului, Var, Verendin, Voiteg și Zagujeni.

Pe anul 1889 sem. II. 2 fl. 50 cr. comuna: Bocșamont., Fizeș, Globucraiova și Herendești

Rugăm cu totdeadinsul pe *onorata preoțime și onoratele comitele parohiale* ale comunelor restante se binevoescă a lua în considerațiune, că spesele tipăririi acestor foii, care are a implini o lacună adenc simțită în viața noastră bisericescă și școlară, sînt considerabile și ca acelea trebuie să le solvim odată tipografiei. Deci repetim rugarea pentru deportare restanțelor după putință cît mai curînd.

Administrația foiei diecesane.

Concurs.

Pentru întregirea definitivă a parohiei vacante de clasa a III-a din comuna *Petnic*, protopresbiteratul Mehadiiei, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu această parohie sînt :

1. Una sesiune parohială de 34 jugere.
2. Salariul anual de 100 fl. v. a., în care se cuprinde și birul preoțesc.
3. Venitul funcțiunilor stolare afară de botezuri și înmormentări, cari sînt cuprinse în salariul de 100 fl.
4. Cortel liber și grădină de legume.

Tôte aceste computate la olaltă dau un venit anual de 400 fl. v. a.

Doritorii de a ocupa această parohie sînt pofitiți a-și subscrerne recursele lor instruite conform statutului organic și a regulamentului pentru parohii pînă la termenul indicat, adresate comitetului parohial la Mult On. Domu Adm. protopresbiteral al Mehadiiei.

Petnic, în 10. August 1889.

[35] 1—3

Comitetul parohial.

În conțelegere cu mine: *Dionisiu Popoviciu* m. p., adm. protopresbiteral.

Concurs.

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala confesională gr. or. română din *Bujor*, protopresbiteratul Făgetului, comitatul Caraș-Severin, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sînt:

1. În bani gata 300 fl.
2. Scripturistica 5 fl.
3. Conferințe 10 fl.
4. Pentru servitoriul școlii 8 fl.
5. 16 metri lemne în natură, din cari are a-se încălzi și școala.
6. Două jugere de pământ clasa I.
7. Dela fiecare înmormântare, la care va fi poftit 40 cr., 60 cr. cu liturgie 60 cr.
8. Locuință liberă în edificiul școlii cu grădină și alte supraedificate.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și trimite recursurile provădute cu documentele prescise și adresate comitetului parochial din *Bujor* la oficiul protopresbiterat gr. or. rom. al Făgetului până la termenul descris.

Cei cu clase și versați în arta muzicii vocale spre conducerea chorului deja instruat vor fi preferiți.

Bujor, în 5 August 1889.

[36] 1—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu* m. p. protopresbiter tractual.

Concurs.

Pentru ocuparea postului învățătoresc la școala confesională gr. or. română din *Brezova*, protopresbiteratul Făgetului, comitatul Caraș-Severin, se escrie concurs cu termen de 30 de zile dela prima publicare.

Emolumentele împreunate cu acest post sînt:

1. În bani gata 300 fl. v. a. din care are să primescă emeritul învățătorii Ignaton Spiridon 50 fl. anual până la mărtea sa.
2. Scripturistica 6 fl.
3. Conferințe 6 fl.
4. Pentru servitoriul școlii 5 fl.
5. Locuință liberă în edificiul școlii cu grădina școlii.

Doritorii de a ocupa acest post au a-și trimite recursurile provădute cu documentele prescise și adresate comitetului parochial din *Brezova* la oficiul protopresbiterat gr. or. român al Făgetului până la termenul deschis.

Recurenții sînt poftiți a se presenta în vre-o Duminică sau sârbătoare spre a-și arăta desteritatea în cântare și tipic.

Brezova, în 6 August 1889.

[32] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu mine: *Sebastian Olariu*, m. p., protopresbiter tractual.

Concurs.

Conform ordinațiunei Ven. Consistoriu diecesan ddtto 31 Iulie a. e. Nr. 351 Șc. se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare pentru ocuparea definitivă a postului de învățătoriu la școala confesională gr. or. română din *Maciova*, protopresbiteratul Caransebeșului, devenit vacant prin mărtea fostului învățătoriu.

Emolumente:

1. Salariul învățătoresc în bani 300. v. a.
2. O livadă de fân în mărime de 3 jugere.
3. Cuartir corespunzătoriu în edificiul școlii cu grădină pentru legumi în mărime de 1/2 juger.
4. Paușal pentru scripturistica 4 fl.
5. Deputat de lemne 8 orgii din cari este a să încălzi și școala.
6. Pentru participare la înmormântări, unde va fi poftit 30 cr.

Cei-ce dorese a reflecta la acest post, sînt poftiți a-și trimite recursurile lor instruate conform stat. org. și regnlamentelor esistente și adresate comitetului parochial la prea on. Domn protopresbiter tractual *Andrei Ghidiu* în Caransebeș până la termenul indigitat.

Dela recurenți se cere ca între altele se producă testimoniu de cualificație cu calcul general *bun* și să fie destoinic în cântare.

Se observă că, alesul învățătoriu va fi îndatorat să dea jumătate din salariu până la 24 Ianuarie 1890 vânduvi învățătoresc conform ș-lui 74 din regulamentul scolariu.

Maciova, din ședința comitetului parochial ținută în 1 August 1889.

[33] 2—3

Comitetul parochial.

În conțelegere cu protopresbiterul tractual.

Licitațiune minnendă.

Pe baza încuviințării Venerabilului Consistoriu diecesan din 24 Mai 1889 Nr. 466 B. pentru legarea cu fer a edificiului bisericeii și repararea coșului de tînchea a turnului bisericeii gr. or. din *Ticvanu-mic*, pre lângă suma de 628 fl. 90 cr. specificată în planul de renovare — se escrie licitațiune minnendă, care se va ținea la 4 Septembrie st. n. 1889 după amăzi la 2 ore în localitatea școlii.

Întreprindătorii doritori de a primi acesta lucrare sînt poftiți a se înfațișa în acesta și în comună, unde li se vor face cunoscut condițiunile legate de acesta lucrare, și la inceputul licitațiunei a depune un vadiu de 10 % în bani, care vadiu la casul primireii întreprinderii va rămănea depus în în lada bisericeii până la finirea și colaudarea lucrului săvărșit.

Ticvanu-mic, 7/19 August 1889. [34] 2—3.

Zaharia Floria,

președintele comitetului.

Romul Popoviciu,

not. comit.

